

In april 1814 heroverde Napoleon de macht in Parijs na zijn vlucht uit Elba maar de mogendheden van Europa besloten hem verder te bekampen. Op 13 en 14 april landden Engelse troepen in de haven van Oostende (1) en Wellington had de leiding van het verzet tegen de keizer. Begin mei 1815 sprak Napoleon het Franse volk toe op le Champ de Mars dat bij die gelegenheid Champ de Mai genoemd werd. Hij wilde ten strijde trekken tegen de Verbondenen die het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden hadden opgericht en daardoor heel wat versterkingen hadden doen verloren gaan voor Frankrijk. Wellington wist dat het Franse leger noordwaarts zou oprukken en daarom leidde hij zijn troepen in de richting van Brussel. Hij wilde echter voorkomen dat de Engelsen, bij een gebeurlijke overwinning van de Fransen, van de zee zouden afgescheiden worden, zoals dit in 1794 gebeurd was. (4) De haven van Oostende moest vrij gehouden worden om in te schepen en terug naar Engeland te varen. Om die haven tegen een gebeurlijk oprukken van de Fransen te beschermen moest de streek in de omgeving onder water gezet worden. Het bevel voor een strategische overstroming werd reeds begin mei 1815 gegeven. Op 6 mei schreef E. De Vynck, sluismeester van de Watering van Kamerlinks Ambacht, een brief naar Poppe, secretaris van die Watering. Hij was gehaast en zenuwachtig en hij verontschuldigde zich voor het slordig geschrift, voor zijn slechte pen en voor de slechte inkt. Hij liet weten dat de bevelhebber van Oostende bevel gekregen had van Wellington (die te Brussel verbleef) om een overstroming met vers water uit de Oostendse vaart tot stand te brengen. Er moest water gebracht worden in de Sint-Katelijnepolder, in de Polder van Zandvoorde (de Keignaertpolder) die in 1806 was bedijkt, in de Gauwelozeekreek die toen ook verpacht en bezaaid was en in Vrije- en Saspolder op Bredene. Misschien zouden de Potteriepolder en de Grote Polder tot aan de dijk van de Blankenbergse Watering en ook nog bijgevoegd worden. De Bal, een van de bestuurders van Kamerlinks Ambacht, had de sluismeester reeds op 4 mei een spoedbrief gestuurd om hem van Leffinge naar Oostende te doen komen en daar met de ingenieur te spreken. Sas-Slijkens moest immers gesloten worden en het opperwater van Gent en Brugge moest door het sluisje en het vaartje van de zaagmolens geleid worden. Er zou dan een doorsnijding in de dijk van de Gauwelozeekreek gemaakt worden en een tweede doorsnijding in de dijk van de Sint-Katarinapolder op de plaats waar de oude schaperijkreek bij die dijk aansloot. Toen De Vynck zijn brief op 6 mei aan het schrijven was, waren reeds 300 Engelse soldaten bezig met gaten in de dijken te graven. De Vynck was zeer ongerust. Hij schreef in zijn brief dat er niet mocht begonnen worden met het water op te houden aan Sas-Slijkens vooraleer de twee vloeddeuren van het sas van Plassendale hersteld werden. Zij waren erg versleten en zij zouden de hoge waterstand in de Brugse vaart niet kunnen verdragen. Ofwel moesten er voldoende schofbalken gelegd worden anders zou het water over de dijken van de Nieuwpoortse vaart lopen en gans de omgeving overstromen. De militaire ingenieur trok op 5 mei met De Vynck naar Plassendale en hij deed daar schofbalken maken. Hij gaf sasmeeester Blankaert bevel geen barge of andere schepen meer te versassen. De Vynck schreef verder in zijn brief dat beheerder De Bal nog dezelfde dag naar Brugge zou komen om het bestuur van de andere Wateringen samen te roepen. Hij zou ook goed oppassen dat de retenusluis onder de Steense dijk (aan het begin van het Provinciegeleed) sterk genoeg was om het water tegen te houden. Hij vroeg ook hem te verwittigen wanneer het opperwater van Brugge en Gent zou afkomen, iets wat aan de sassen te Brugge goed zou kunnen waargenomen worden. Hij had schrik voor een algemene overstroming van de dijken van de Oostendse vaart. Hij zou al vroeger geschreven hebben maar hij had op 4 en 5 met het beheerder De Bal rondgelopen om de gevaarlijke plaatsen te controleren.

Op 8 mei 1815 schreef hij terug een brief aan de Heer Poppe om te laten weten dat de coupure open was en dat het water in grote massa in de Sint-Katelijnepolder liep. In drie dagen zou alles, zowel gras- als zaailand, een voet onder water staan. Op 13 mei liet hij Poppe weten dat reeds twee-derden van de Sint-Katelijnepolder onder water stonden, dat reeds veel mensen hun huizen hadden verlaten, dat ongeveer 1000 gemet overstroomd waren en dat de schone vruchten bedorven waren. Hij bewaakte zorgvuldig de retenusluis de Stene, waar geen druppel water doorkwam alhoewel er vier voet water voor de deuren stond. Hij was van mening dat het water nog een voet zou stijgen vooraleer het niveau van de Oostendse vaart zou bereikt zijn. Dan zou de Sint-Katelijnepolder volledig blank en onder water staan. Aan de noordkant van de vaart, in de Vrije- en Saspolder, was nog geen water gestoken. De militairen hadden daar alleen een houten buis uitgedolven om hun vestingwerken aan de noordzijde van de vaart vol water te steken. Er stonden daar batterijen. Sluismeester De Vynck liet ook nog weten dat er aan de kant van het springsas twee coupuren gemaakt waren met een breedte van ongeveer 14 roeden. Een van die coupuren was gemaakt in de eerste Konterdam tussen het springsas en de Gouwelozekeek en een andere coupure was gemaakt tussen de vesting van Oostende en dat springsas (2). Zo kon, in geval van nood, ook zeewater gebruikt worden voor de overstroming, maar sluismeester De Vynck hoopte dat dit niet zou gebeuren en dat die doorsnijdingen zouden kunnen dienen om, wanneer er vrede kwam, de overstroming van de Gouwelozekeek af te trekken.

Op 18 mei 1815 werd in de Academie te Brugge een vergadering belegd van de beheerders der Wateringen van Kamerlinks, Gistel-West, Gistel-Oost, Zandnoordepolder, Zevekote-Hoek en Eernegem-Broek. Dat waren de heren J.B. Van Zuylen, Legillon, A. Rapaert, J. Joos, P. Van Bossche en P. Verhulst. Van Zuylen vertelde er hoe hij, op 15 en 16 mei, met de sluismeester naar de overstroming was gaan kijken. Aan de retenusluis te Stene hadden zij 14 voet water zien staan aan de noordkant en acht voet aan de zuidkant zodat er zes voet water zou kunnen vallen in Camerlinks, Gistel en omgeving. De deuren van de sluis waren achter goed dicht gemaakt en besloten met schofbalken. Er was wel een zwakke plek in het metselwerk van de westelijke vleugel waardoor water sijpelde. Van Zuylen was van mening dat het goed zou zijn een dam te schieten in de vorm van een halve maan aan de noordzijde van de sluis. Dat werk zou twee honderd pond kosten. De vergadering keurde dat goed maar eerst zou advies gevraagd worden aan ingenieur De Brock.

Op 20 mei liet sluismeester De Vynck aan secretaris Poppe weten dat men bezig was de orders van ingenieur uit te voeren aan de retenusluis te Stene. De dam was aan de noordzijde (of liever aan de oostzijde) aangebracht met aarde en versterkt met paalplanken. De filtratie in de muren van de westerse vleugels was daardoor gestopt. De sluismeester deed drie schofbalken uittrekken zodat de concaviteit van het gewelf van de sluis een voet bloot was. Voor de andere nog inliggende balken stond geen valwater meer. De sluismeester liet ze daar echter liggen om het publiek gerust te stellen. De bevolking waren daarover zeer tevreden. De Vynck deelde in postscriptum nog mede dat de polder stilaan blank kwam te staan en in zee kwam te liggen.

Op 27 mei 1815 (Napoleon naderde vlug de Belgische grens), liet Frans De Bal, beheerder van de Watering en woonachtig te Oostende, aan de heren van Brugge weten dat J. Opsomer, burgemeester van Diksmuide vernomen had dat een grote overstroming over Nieuwpoort en Oostende moest tot stand gebracht worden. Sluismeester De Vynck was ook zeer ontsteld bij hem geweest en hij had aan de tewerkgestelden gezegd dat hij reeds orders ontvangen had. Deze hadden hem evenwel niet goed begrepen, hij zou echter terugkomen. De Bal zegde dat men krachtig moest protesteren, dat die overstroming geen enkel voordeel bood, dat daaruit algemene ellende zou voortspruiten en dat er vlug een vergadering met al de Beheerders van de Wateringen moest belegd worden.

Die Beheerders hebben waarschijnlijk wel een protestbrief naar Wellington gestuurd, maar die had intussen de overstroming niet meer nodig want Napoleon was reeds op 18 juni 1815 te Waterloo verslagen geworden.

Had de veldslag echter een andere uitslag gekend, dan zou de omgeving van Oostende zo blank hebben gestaan als tijdens het Beleg van 1601-1604. (3)

D. Verstraete

- (1) Zie i.v.m. die landing het verhaal van captain Mercer over zijn tocht in 1815, uitgegeven door Dr. M. Cordemans in 1951 bij Scaldis, Wetteren onder de titel "Wij schreven 1815".
- (2) Die eerste Konterdam in de Gauweloze kreek werd, begin de 19de eeuw, aangebracht waar nu de Spoorwegstraat is. De sluis van het springsas bevond zich waar nu de sluis Demey is. Die sluis moet ook op het einde van de 18e of begin van de 19e eeuw dateren. De weg naar Brugge liep er overheen. De hier bedoelde vesting van Oostende is de uitbreiding van Oostende aan de noordkant van het Bosje. Die uitbreiding dateert ook maar van het begin van de 19de eeuw, alhoewel men er reeds aan begon op het einde van de 18de eeuw. Wij moeten indachtig zijn dat de Brugse vaart die Sas-Slijkens met de Handelskom (het Mercator dok) verbond, slechts in 1818 gegraven werd en dat de Gouweloze kreek in de haven uitmondde aan de sluis Demey (dus het springsas). De Konterdam beperkt echter de watertoevoer uit die kreek en weldra zou de brede waterplas tussen het springsas en de Konterdam, dienst doen als een spuitkom voor de haven.
- (3) De gegevens waarmee dit artikel werd samengesteld komen uit het Rijksarchief te Brugge fonds West-Watering nr. 130.
- (4) N.V.D.R. : Zie i.v.m. de overstroming van 1794 de bijdrage van Ed. Vanalderweireldt in "De Plate", dec. 1975, p. 4-5.

AUGUST MAEKELBERGHE

Ingevolgde de tentoonstelling "25 Jaar Oostende" was er een persoon die ons opmerkte dat er tussen de boeken die in de jongste 25 jaar over Oostende verschenen of door Oostendenaars geschreven waren er het boek van August Maekelberghe ontbrak.

Drie dagen later ontving de Stadsbibliotheek als gift van een familielid van de auteur "Flemish folktales" uitgegeven in 1977 bij "Detroit Publication Consultants".

August Maekelberghe was geboren te Oostende in 1909 en had voor de eerste maal de Verenigde Staten en Canada bezocht toen hij de priester met de gouden stem, Leo De Geeter, op zijn geldinzamelingstoernee voor de Sint-Janskerk begeleidde op het orgel. (1)

Na een paar maal over en weer te zijn geweest koos hij voor het Amerikaans burgerschap en na een rijke muzikale carrière overleed hij ginds in 1975.

Posthuum verscheen van August Maekelberghe de verhalenbundel, die uitsluitend op Vlaamse volksverhalen gebaseerd zijn.

O.V.

- (1) Zie i.v.m. Leo de Geeter : E. Deschepper en G. Moerman : geschiedenis van de Sint-Jansparochie, Oostende, 1974, blz. 23.